

Cum se învață teatru în America

Universitatea Western Michigan se află cam la jumătatea scării de excelență a învățământului superior din Statele Unite ale Americii. Evaluarea, reinnoită anual, are la bază un ansamblu complex de indicatori, fiind, în final, rezultatul medierii performanțelor realizate în zone academice foarte diferite între ele. Ca urmare, dacă în domeniul științelor fundamentale Western Michigan este departe de plutonul Ivy League (Princeton, MIT, Berkeley, Cornell etc.), ea ocupă unul dintre primele locuri în ceea ce privește arta dramatică. Localizarea în Vestul Mijlociu a unui învățământ teatral performant nu este tocmai întâmplătoare. Viața culturală în ținutul lui Natty Bumpo și al Ultimului Mohican este mult deasupra așteptărilor determinate de ocupațiile tradiționale din zonă: creșterea vitelor, prelucrarea grânelor și industria automobilului. Mica localitate Kalamazoo (așa-numită "secretul cel mai bine păstrat al Vestului Mijlociu"), situată în centrul statului Michigan, la jumătatea distanței dintre Chicago și Detroit și în care se află campus-ul universitar, are, pentru nevoile spirituale ale celor circa 250 000 de locuitori, șapte teatre profesioniste, active, o filarmonică, un muzeu de artă și cel puțin douăsprezece biserici. Pe de altă parte, turnee ale unor renumite trupe americane și europene se succedă neîntrerupt în Auditoriul Miller, o clădire având dimensiunile și aspectul Sălii Palatului din București. Mișcarea teatrală cuprinde și o persoană de origine română, de elevată cultură, Dona Roșu, cunoscută în anii '80 ca redactor la Radio România, astăzi activ implicată în promovarea dramaturgiei lui Hristache Popescu la Kalamazoo: a mers cu entuziasmul până acolo încât i-a tradus piesa **Doctorul Minune** și o citește în felurite reuniuni. Existența unui public avizat, entuziast și a unor instituții care oferă poziții profesionale interesante a stimulat, desigur, interesul studenților și, ca urmare, anvergura Departamentului de Teatru din WMU.

Dotări și resurse

Terry Williams, conducătorul departamentului, nu poate afișa titluri ca rector sau decan, căci nu conduce vreo academie, institut sau facultate, cu atât mai puțin o universitate: secția lui de teatru face parte din Colegiul (Facultatea) de Arte, alături de Muzică, Dans și Arte Plastice. M-a primit jovial, cu aerul funambulesc al actorilor care, nemaijucând pe scenă, folosesc orice birou drept sală de teatru și pe oricare vizitator drept public. Aveam să aflu curând că, excedat de activitatea organizatorică, își manifestă calitățile actricești doar cu prilejul cursului adresat studenților în clasă și al discursului adresat publicului la premiere. A început prin a-mi face turul domeniului. Într-adevăr, avea ce arăta. Patru săli de spectacol, încăpătoare și perfect echipate, sunt destinate producțiilor studențești, fiind, deci, echivalentul "Casandrei" de la noi. Sala Multiformă, reconfigurabilă în variantele italiană, stadion sau circ, are între 270 și 350 de locuri, în funcție de structura aleasă. Sala Shaw, italiană, are 571 de locuri și seamănă cu Sala Mică a Teatrului Național de la noi. Sala Multimedia este utilizată în comun cu Departamentul de Muzică pentru spectacole cu efecte audio-vizuale mai pretențioase. În sfârșit, Studioul York este un spațiu experimental, intim, destinat producțiilor interne. În afara sălilor de spectacol, există numeroase săli de clasă, spații de repetiție, ateliere pentru decoruri și costume. Resursele materiale – considerabile – se obțin din finanțarea guvernamentală (prin intermediul universității și al colegiului), din taxele studenților și din sponsorizări. Ultimele sunt folosite în primul rând pentru acordarea de burse studenților merituoiși și abia în al doilea rând pentru finanțarea producțiilor scenice. Pentru admitere, se susține o probă de aptitudine, de care depinde și acordarea, respectiv cuantumul bursei.

Ce se învață

Departamentul oferă pregătire la nivelul BA (învățământ de patru ani)

în domeniile: Actorie/Regie, Producție, Educație și Teatru muzical. Primele două domenii necesită 57 de *credite* (o disciplină are de regulă trei *credite*, adică trei ore pe săptămână timp de un semestru) și permite, prin cursuri opționale, orientarea profesională către regie, respectiv către actorie. Curriculum-ul și programele analitice seamănă cu ale noastre, având însă în plus un foarte interesant curs de evaluare a textelor teatrale pentru detectarea potențialității lor dramatice (*script*). Specializarea "Producție" este orientată spre problemele tehnice de mizanscenă – costume, lumini, tehnici audiovizuale – și include un curs de utilizarea calculatoarelor în proiectarea spectacolelor. Specializarea "Educație" necesită mai puține *credite* (39) și formează profesori de gimnaziu și de liceu dedicați predării artei teatrale. Cei care aleg această specializare sunt sfătuiți să se califice neapărat și în domeniul literar, pentru mai multă flexibilitate în carieră. O mare diferență între învățământul mediu american și cel românesc este aceea că, în America, teatrul se predă în școală la fel ca muzica, desenul sau literatura. În general, se consideră aici că teatrul este o componentă a culturii și că este important ca el să fie studiat și înțeles de toată lumea, nu numai de actori, regizori sau critici. Mai mult decât atât, nu toți cei care învață teatru doresc neapărat să facă o carieră în lumea teatrului; ei sunt interesați să-și dezvolte abilitățile comunicaționale verbale și corporale, să se pregătească mai bine pentru "rolurile" pe care le vor juca în societate. De aceea, mulți urmează un curs secundar de teatru (*minor*), de 24 de *credite*, o mixtură de actorie, teorie și tehnologie teatrală, bună doar pentru completarea culturii generale. Specializarea "Teatru muzical" este, lucru normal pentru țara *musical*-ului, cea mai pretențioasă; ea necesită 87 de *credite* și include cursuri serioase de mișcare, balet, jazz, tehnici vocale și instrumentale. Promovarea nu se bazează numai pe examene teoretice, ci și pe prestația

în spectacolele de an sau de absolviere. Un detaliu interesant: în cadrul producțiilor destinate publicului, alături de studenții departamentului de teatru sunt cooptați profesioniști (cum se întâmplă și la noi), dar și amatori, majoritatea, studenți la alte specialități, dornici de experiențe insolite. Puțini studenți se mulțumesc cu un BA în teatru, chiar dacă *major*. Ei au, aproape toți, și o altă specialitate, de regulă filologie, care să le asigure o minimă flexibilitate în carieră.

Cum se predă

Costas "Gus" Gianakaris este specialist în Shakespeare și Shaffer. Despre primul ține în fiecare an un curs bine apreciat, despre al doilea a scris o carte entuziastă, care i-a adus, între altele, și prietenia personală a dramaturgului. Am participat la cursul lui de critică (*reviewing*) ca un student conștiincios, făcându-mi temele la zi. Plecând de la realitatea că nimeni nu-și poate câștiga existența la un ziar sau la o revistă făcând critică exclusiv teatrală, muzicală, literară etc., barierele specializării au fost abolite, astfel încât, la cursul lui Gianakaris, studenții (proveniți îndeosebi de la Teatru și Litere) învață să recenzeze orice, de la concertele *rap* la romanele *cyberpunk*, trecând prin dansul clasic și dramaturgia absurdului. Acest tip de abordare, deși presupune carențe grave în evaluarea aspectelor tehnice ale demersului artistic, este simptomatic pentru cultura americană. Într-adevăr, aici se consideră normal ca un intelectual cu o minimă experiență de spectator să se poată exprima convenabil, fluent și adecvat despre orice manifestare artistică, indiferent de natura ei. La fiecare două săptămâni am avut de scris câte o recenzie: la un serial TV, la un concert simfonic, la un spectacol de balet, la unul de teatru (în speță, *Bolnavul închiptuit*), la o expoziție de pictură etc. Fiecare recenzie (două pagini redactate la

calculator, circa 4 000 de semne) era predată neșemnată, multiplicată în tot atâtea exemplare câți studenți sunt. Metoda lui Gianakaris este, ca și a lui Marius Chicoș Rostogan, interactivă. Studenții aduc observații critice recenziilor, făcând adnotări substanțiale pe margini și susținându-și-le oral, enervările fiind evitate datorită anonimatului. Ultimele două săptămâni au fost dedicate practicii redacționale, studenții alcătuiind un număr de revistă cu rubrici culturale și tipărindu-l din fonduri obținute de la sponsori. Dacă majoritatea opiniilor exprimate erau elementare, dovedind o sporadică frecvență a domeniului artistic, fluența și abilitatea în exprimare, evitarea clișeeilor, lipsa de prețiozitate, expresivitatea stilului erau remarcabile și se dezvoltau de la o ședință la alta. Profesorul monitoriza discuțiile, veghind la proprietatea termenilor și la respectarea gramaticii, fără să cenzureze opiniile sau să contrazică judecățile de valoare ale studenților.

Am frecventat sporadic cursul de *musical* al profesorului George Bernhard. Am văzut la video comedii muzicale americane celebre, apoi am asistat la discuții în care rezumarea intrigii și caracterizarea personajelor ocupau locul central. Încercarea mea de situare stilistică a *musical*-ului american la intersecția dintre *musical*-ul englez gen Gilbert-Sullivan și opereta vieneză, peste care s-a turnat sosul jazz-ului, a fost privită ca pretențioasă și inutilă, ca urmare nu m-am mai dus.

Am riscat să particip la o ședință de improvizație. S-a început cu încălzirea. Aceasta consta în privirea în ochi a unui coleg și dezvoltarea unei conversații de tipul: Ai ochi albaștri – Am ochi albaștri; Pantalonii mei sunt roșii – Ai mei sunt violeți; etc., etc. Am fost împărțiți apoi în trei grupuri de câte șase și am primit tema de improvizat: dreptatea socială, nici mai mult, nici mai puțin. Copleșit, căutam să-mi fructific experiența

jocului *mima*, dar am fost salvat de către tinerii colegi, cu inteligențele lor vioaie. Am compus o balanțe, cel mai înalt și mai solid a întins mâinile lateral, doi câte doi am format plătanele, ultimul s-a prosternat în față. Am constatat cu satisfacție că celelalte grupuri se descurcaseră cu mai puțină fantezie: unii s-au luat la horă, alții s-au aranjat în două rânduri, față în față, formând semnul "egal". Câțiva studenți "neintegrați" interpretau liber mesajele noastre și le confruntau cu propria noastră intenție. Apoi, făceau schimbări în structurile propuse de noi, dezzechilibrand, de exemplu, brațele frumoasei noastre balanțe; urmau comentarii asupra efectului produs. Ideea exercițiului se baza pe teoria lui Augusto Boal că mimarea realităților sociale și corectarea lor în plan simbolic este o metodă imbatabilă de reformare a realului.

Ce rămâne

Un proverb englez spune că gustul prăjiturii îl afli mâncând-o (*the proof of the pudding is in the eating*), ceea ce, *mutatis mutandis*, ar însemna să evaluăm calitatea învățământului pe baza spectacolelor vizionate. Ele dovedesc o mare grijă pentru asigurarea unui nivel profesional modest și omogen. Nimic nu e grozav, nimic nu e penibil. Nimeni nu vrea să strălucească, toți vor să-și facă datoria. Rezultă performanțe cu ambiții minore de instruire și de divertisment, în care orice încercare izolată de ieșire din banal ar distona, amenințând armonia și fiind, de aceea, pe drept, reprimată. Au americanii de toate, dotări impresionante, metode interactiv-intuitive, dar, dacă talent nu e, nimic nu e. Și nici nu are cum să fie prea mult, atâta vreme cât respingerea unui student la admitere înseamnă pierderea unei substanțiale taxe pentru departament.

Adrian Mihalache

SR reprezentatia nr... 24

Plăcerea amăgirii

Magul din piesa lui Corneille, *Iluzia comică* este, pentru Alexandru Darie, regizorul. Cel care face imperceptibilă legătura între cum se construiește un spectacol și cum arată el pentru public. Teatru în teatru în teatru. Deși

montarea este, aparent, coborâtă din vremea lui Corneille, nu producția barocă – ușor afectată, naivă, cu zorzoane și dulcegării, cu muzică preclasică – îl interesează pe Alexandru Darie. În schimb, parodia ei. Alegând ca punct de pornire epoca în care

teatru a fost cel mai spectaculos și mai preocupat de "mască", Darie reface drumul de la efectul teatral la iluzie. De la spectatorul căruia i se aruncă praf în ochi, la spectacolul suflat în... iluzie. Adică în aur. Clișeu după clișeu, Darie demontează